

The Exhibition Music Menagerie

Olga Vít Krumpholzová

The worlds of music and of animals have many things in common, as could be discovered by visitors to an exhibition that the team of authors prepared at the main building of the Czech Museum of Music and that officially opened on 20 October 2020. For the first time in the history of the National Museum, the opening took place online in a live broadcast on the NM Facebook profile. Unfortunately, because of the Covid situation in the Czech Republic, the halls were soon closed, and we had to wait until 10 May 2021 for *Music Menagerie* to be reopened to a limited extent. Full operation of the exhibition with all of its interactive features was not launched until strict public health measures had been lifted. From that moment, the exhibition became a popular destination for children, playful adults, and school field days, and accompanying them on their excursion into musical zoology were interesting objects on display, interactive elements, and lots of information from various fields.

The exhibition was divided into several topics (e.g. folk music in the countryside, the bird kingdom, the aquatic world, exotic regions etc.). Thanks to cooperation with other divisions of the National Museum (the Natural History Museum, the Historical Museum with its Ethnography Department and Theatre Department, the National Museum Library), it was possible to view a large quantity of original exhibits. These attracted visitors mainly because of their diversity. Items on display included musical instruments, autograph scores, song books, phonograph records, theatrical props and costumes, illustrations, broadside prints, and books. There were even stuffed animals (mammals, birds, insects).

Since humans' first attempts in the arts, one of the important sources of inspiration for the visual arts, literature, and music has been nature (and especially fauna). At one time or another, we have all certainly listened to the sounds of nature and discovered how musically animals talk with each other. This has been the inspiration for many beautiful songs and compositions. At the exhibition, more than 40 listening sites were set up where visitors could listen to not only musical excerpts, but also the sounds of the animals on display as exhibits. Diverse samples of music were selected from stylistic periods ranging from the Renaissance to the 21st century, including folk music and popular music. For example, at one listening station in the "bird kingdom", one could hear excerpts from *Le chant des oiseaux* (The Singing of Birds) by Clément Janequin, *Holoubek* (The Wild Dove) by Antonín Dvořák, and the hit song *Holubí dům* (Pigeon House) by the Czech rock star Jiří Schelinger.

View of the exposition space / Pohled do výstavního prostoru

© Jakub Šedý

One of the graphic motifs that tied individual topics together and drew visitors into the story in an entertaining way was a cat who served as a guide. In each room, the cat posed inquisitive riddles for the children and the older visitors.

The beginning of the exhibition showed how both musical instruments and animals produce sounds. This was done not only by the texts on the walls, but also using musical instruments on an interactive desk. This made it possible to try out making sounds and to compare the acoustical differences. In the same place we also learned what natural materials have been used for making musical instruments, which of them have a shape reminiscent of an animal, and what parts of instruments are named for animals. The dominant object in this room was the *serpent*, a bass cornett, that instrument makers gave not only a name meaning snake, but also the animal's twisted shape to make the serpent easier to hold. The natural materials used in the past to make musical instruments and sheet music brought us to the next topic on our excursion, where we looked at animal life through the eyes of the museum staff who protect the objects in the collections. Magnified photographs of pests and of damaged scores were among the items on display.

Then we moved on to the environment of folk music, where we were able to view not only a number of examples of printed music, but also folk songs collected by Karel Jaromír Erben (*Prostonárodní české písně a říkadla* – Czech Folk Songs and Nursery Rhymes) and a facsimile of an autograph score by Leoš Janáček (*Říkadla* – Nursery Rhymes). Here, the cat serving as our guide seems to be in her own element, and she encourages the children

to crawl through the display boards and to play a xylophone, temple blocks, and a cowbell. There was also a little book of folk songs with simplified notation of melodies using a range of colours, so even those who cannot read music could play the songs on the xylophone.

One could not hear birds singing and find oneself in the bird kingdom without being quiet and concentrating. Samples of birdsong recorded in the natural environment were reproduced in a dark bird nest where one could sit and meditate without being disturbed. There were presentations of woodwind instruments from the collections of the Czech Museum of Music, the rare cantional *Slaviček rájský* (Nightingale of Paradise, 1719), and part of the manuscript of Jakub Jan Ryba's *Rozmilý slavičku* (My Lovely Nightingale) from the 18th century. Accompanying them were nearly 20 bird exhibits.

Next, our feline guide took us to the kingdom of insects. Those who wanted to know got questions answered about how an insect makes its characteristic sounds and how nature helps amplify the sound. Inspiration from insects was shown in musical examples (e.g. Nikolai Rimsky-Korsakov: *Flight of the Bumblebee*), illustrations, and book plates. There was room for popular books by Rudolf Těsnohlídek such as *Cvrček na cestách* (Cricket on the Go) and *Liška Bystrouška* (The Cunning Little Vixen). And who doesn't know Janáček's opera with the same title?! The subject matter of *Liška Bystrouška* came from the painter Stanislav Lolek, whose illustrations were not absent from perhaps any room of the exhibition.

Next, we went to the forest, which is closely associated with brass instruments, the development of which from animal horns to cornets, birdcalls, trumpets, and on to French horns was well demonstrated by, among other things, two French horns from the 18th and 20th centuries: a *natural horn* (Anton Kerner, Vienna, 1794) and a *modern French horn with rotary valves* (Josef Líd, Brno, 1982). At first glance, the room was dominated by a display case with a stout wolf and a fox.

From the forest we moved on to the aquatic kingdom with a video projection inspired by Pyotr Ilyich Tchaikovsky's ballet *Swan Lake*. In cooperation with the National Theatre, a video was made with the title *How to Become a Swan*, during which

Giraffe piano / Žirafový klavír

Johann Friedrich Kaspar Reysz, České Budějovice, first third of the 19th century / 1. třetina 19. století
NM-ČMH E 585

children and adults could try out ballet positions in front of a large mirror. Also on display was the costume design for Odette and the costume itself.

The exhibition concluded with the world of the exotic and with animals in symbolic roles (lion, falcon). A varied selection of musical examples (e.g. Pavel Jurkovič: *Pět minut v Africe* – Five Minutes in Africa, Karel Hašler: *Letí sokol pěkný pták* – Flying Falcon Pretty Bird, Camille Saint-Saëns: *Carnival of the Animals*) was supplemented by exhibits like the *giraffe piano* (Johann Friedrich Kaspar Reysz, České Budějovice, first third of the 19th century), the design of which is strikingly reminiscent of a giraffe. The last interactive elements – African drums called djembes – beckoned visitors to take a seat, and the drumming often echoed as far away as the courtyard of the Czech Museum of Music.

The exhibition *Music Menagerie* presented more than 400 exhibits and demonstrated the powerful interconnections between the world of music and the world of animals. We are glad that some visitors came to see the exhibition repeatedly. As a permanent souvenir of the exhibition, many visitors took home a beautiful guidebook with songs and with entries in alphabetical order.

Team of authors:

Authors: Markéta Kabelková, Olga Vít Krumpholzová, Mariana Lebedová, Tomáš Slavický

Curator of the exhibition: Mariana Lebedová

Production: Martin Musil, Markéta Truncová

Architecture and interior design: Lucie Kirovová, Tereza Beranová

Graphics: Ondřej Zámeš

Realisation: Roman Bártů

Public relations: Lenka Boučková, Kristýna Zikmundová

Address: Olga Vít Krumpholzová, České muzeum hudby, Karmelitská 2, 118 00 Praha 1, Czech Republic

E-mail: olga.vit@nm.cz

Views of the exposition space / Pohledy do výstavního prostoru
© Jakub Šedý

Výstava Hudební zvěřinec

Olga Vít Krumpholzová

O tom, že svět hudby a svět zvířat mají mnoho společného, se mohli přesvědčit návštěvníci výstavy, kterou autorský tým připravil v centrální budově Českého muzea hudby a která byla oficiálně zahájena 20. října 2020. Vernisáž probíhala poprvé v historii Národního muzea online v přímém přenosu na facebookovém profilu NM. Bohužel kvůli covidové situaci v České republice se sály záhy uzavřely a na nové otevření *Hudebního zvěřince*, byť v omezeném režimu, jsme museli počkat do 10. května 2021. Plný provoz se všemi interaktivitami byl spuštěn až po zrušení přísných hygienických opatření. Od té chvíle se expozice stala oblíbeným cílem dětí, hravých dospělých i školních výprav, jejichž hudebně-zoologickou procházku doprovázely zajímavé vystavené předměty, interaktivní prvky a mnoho informací z různých oborů.

Výstava byla rozdělena do několika tematických okruhů (např. lidová hudba na venkově, ptačí říše, vodní svět, exotické kraje ad.). Díky spolupráci s dalšími složkami Národního muzea (Přírodovědným muzeem, Historickým muzeem s jeho národopisným a divadelním oddělením, Knihovnou Národního muzea) bylo možno zhlédnout velké množství originálních exponátů. Ty lákaly návštěvníky především svou druhovou pestrostí. Vystaveny byly hudební nástroje, autografní partitury, zpěvníky, gramofonové desky, divadelní rekvizity a kostýmy, ilustrace, kramářské tisky, knihy a nechyběly ani preparáty zvířat (savci, ptáci, hmyz).

Už od prvních lidských uměleckých pokusů patřila příroda (a fauna především) k významným inspiračním zdrojům výtvarného umění, literatury i hudby. Každý z nás se určitě někdy zaposlouchal do zvuků přírody a zjistil, jak muzikálně si spolu zvířata povídají. Mnoho krásných písní a skladeb vzniklo právě z těchto podnětů. Ve výstavě bylo umístěno přes čtyřicet poslechových míst, kde si návštěvník mohl vychutnat nejen hudební ukázky, ale i zvuky vystavených zvířecích exponátů. Pestré hudební ukázky byly vybrány napříč slohovými obdobími od renesance po 21. století, z hudby lidové i populární. Tak se např. v „ptačí říši“ sešly na jednom stanovišti ukázky ze *Zpěvu ptáků* Clémenta Janequina, *Holoubka* Antonína Dvořáka a *Holubího domu* v podání Jiřího Schelingera.

Jedním z grafických motivů, který propojoval jednotlivá témata a vtahoval zábavným způsobem do děje, byla kočka – průvodkyně. V každé místnosti kladla dětským i starším návštěvníkům zvědavé hádanky.

V úvodní části výstava představila způsob tvoření tónů u hudebních nástrojů a u zvířat, a to nejen v textech na panelech, ale i pomocí hudebních nástrojů na interaktivním stolku. V praxi tak bylo možné vyzkoušet si tvorbu zvuku a akusticky porovnat rozdíly. Zároveň jsme se v tomto prostoru dozvěděli, z jakých přírodních materiálů se hudební nástroje vyráběly, které z nich svým tvarem zvířata připomínají a které jejich části se po zvířatech nazývají. Dominantním předmětem této místnosti byl *serpent*, basový cink, jemuž dali výrobci po hadovi nejen název

(serpens), ale také jeho vlnitý tvar, umožňující lepší uchopení cinku. Právě přírodní materiály užité v minulosti při výrobě hudebních nástrojů a notových partitur nás v procházce dovedly k dalšímu tématu, kde jsme na zvířata pohlíželi očima muzejníků ochraňujících sbírkové předměty. K vidění byly makrofotografie škůdců i poškozené partitury hudebnin.

Ve volně navazujícím prostředí lidové hudby jsme si mohli prohlédnout kromě četných notových tisků také sbírky lidových písní Karla Jaromíra Erbena (*Prostonárodní české písně a říkadla*) nebo faksimile autografní partitury Leoše Janáčka (*Říkadla*). Kočka průvodkyně, na tomto místě jako ve svém živlu, nabádala děti k průlezu skrz výstavní panely a ke hře na xylofon, temple blocky a cowbell. K dispozici byl malý zpěvníček lidových písní se zjednodušeným zápisem melodie pomocí barevné škály, díky níž si na xylofon mohli zahrát i ti, kdo noty číst neumějí.

Slyšet zpěv ptáků, ocitnout se v ptačí říši – to nešlo bez ztišení a soustředění. Ukázky ptačího zpěvu z volné přírody byly reprodukovány v temném ptačím hnízdě, ve kterém bylo možno si posedět a nerušeně rozjímat. Ze sbírek Českého muzea hudby byly prezentovány dřevěné dechové nástroje, vzácný kancionál *Slaviček rájský* z roku 1719 nebo část rukopisu Jakuba Jana Ryby *Rozmilý slavičku* z 18. století. Na dvě desítky ptačích exponátů je doprovázely.

Kočky průvodkyně nás poté dovedla do říše hmyzu. Kdo chtěl, získal zde odpovědi na otázky, jakým způsobem hmyz vytváří své typické zvuky a jak si v přírodě pomáhá

Leoš Janáček: *Nursery Rhymes / Říkadla*
Autograph / Autograf, 1926
NM-ČMH TrB 103/70

k jejich zesilování. Inspirace hmyzem byla demonstrována v hudebních ukázkách (např. Nikolaj Rimskij Korsakov: *Let čmeláka*), v ilustracích a ex libris. Své místo tu měly oblíbené knihy Rudolfa Těsnohlídka, např. *Cvrček na cestách* nebo *Liška Bystrouška*. Kdo by neznal Janáčkovu stejnojmennou operu! Námět *Lišky Bystroušky* pochází od malíře Stanislava Lolka, jehož ilustrace nechyběly snad v žádné z výstavních místností.

K následujícímu lesnímu prostředí neodmyslitelně patřily žestové nástroje, jejichž vývoj od zvířecích rohů, kornetů, vábniček, trubek až k lesnímu rohu tu byl dobře ukázán, mimo jiné prostřednictvím dvou lesních rohů z 18. a 20. století: *lesní roh přirozený* (Anton Kerner, Vídeň, 1794) a *lesní roh strojivový* (Josef Lídl, Brno, 1982). Na první pohled místnosti dominovala vitrina se statným vlkem a liškou.

Z lesa jsme se přesunuli do vodní říše, nabízející projekci inspirovanou *Labutím jezerem* Petra Iljiče Čajkovského. Ve spolupráci s Národním divadlem vzniklo video „*Jak se stát labutí*“, při kterém si děti i dospělí mohli vyzkoušet baletní pozice u velkého zrcadla. Návrh kostýmu Odetty a kostým samotný samozřejmě nechyběly.

V závěru výstavy došlo také na exotiku a zvíře v roli symbolické (lev, sokol). Pestrý výběr hudebních ukázek (např. Pavel Jurkovič: *Pět minut v Africe*, Karel Hašler: *Letí sokol pěkný pták*, Camille Saint-Saëns: *Karneval zvířat*) byl doplněn např. *žirafovým klavírem* (Johann Friedrich Kaspar Reysz, České Budějovice, 1. třetina 19. století), jehož konstrukce žirafy nápadně připomínala. Poslední interaktivní prvek – africké bubny djembe – lákal návštěvníky k posezení a často se bubnování rozléhalo až do dvorany Českého muzea hudby.

Výstava *Hudební zvěřinec* představila více než 400 exponátů a ukázala, jak silně je propojení světa hudby se světem zvířat. Těšilo nás, že si ji někteří zájemci přišli

Georg Mühlen-Schulte: Emmy Destinn with a lion in a cage / Ema Destinnová se lvem v kleci
Caricature / Karikatura, 1914
NM-ČMH Sp 17/2017

Olga Vít Krumpholzková

prohlédnout opakovaně. Velmi zdařilou doprovodnou publikaci s písničkami a s abecedně seřazenými hesly si mnozí odnášeli jako trvalou upomínku.

Autorský tým:

Autoři: Markéta Kabelková, Olga Vít Krumpholzková, Mariana Lebedová, Tomáš Slavický

Kurátorka výstavy: Mariana Lebedová

Produkce: Martin Musil, Markéta Truncová

Architektonické a interiérové řešení: Lucie Kirovová, Tereza Beranová

Grafika: Ondřej Zámeš

Realizace výstavy: Roman Bártů

Práce s veřejností: Lenka Boučková, Kristýna Zikmundová

Adresa: Olga Vít Krumpholzková, České muzeum hudby, Karmelitská 2, 118 00 Praha 1, Česká republika

E-mail: olga.vit@nm.cz

View of the exposition space / Pohled do výstavního prostoru

© Jakub Šedý